

टिळक महाराष्ट्र विद्यापीठ, पुणे
ग्रंथपालन आणि माहितीशास्त्र निष्णात (M.Lib I.Sc)

परीक्षा : मे - २०२५

सत्र - १

विषय : शैक्षणिक ग्रंथालय पद्धती (ML-24-111)

दिनांक : ०७/०५/२०२५ गुण : १०० वेळ : दु. २.०० ते दु. ५.००

सूचना: १) उजवीकडील अंक त्या प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.

- प्र.१ योग्य पर्याय निवडा (१०)
१. ----- हे स्थानिक पातळीवर असलेले जाळे आहे.
अ) लॅन ब) मॅन
क) वॅन ड) यापैकी नाही
 २. कोठारी आयोगाची स्थापना ----- मध्ये झाली.
अ) १९६४ ब) १९६०
क) १९६८ ड) १९७०
 ३. पीटर फेयर यांनी ----- पद्धती विकसित केली.
अ) ठोकळ अर्थसंकल्प ब) अनुक्रमिक अर्थसंकल्प
क) कार्याधारित अर्थसंकल्प ड) शून्याधारित अर्थसंकल्प
 ४. ----- यांनी मागणी सिद्धांत मांडला.
अ) एल. आर. मॅकलिह्न ब) फ्रान्सिस के. डब्ल्यू. ड्युरी
क) डॉ. एस. आर. रंगनाथन ड) मेलव्हिल ड्यूरि
 ५. शैक्षणिक संस्थेतील विद्यार्थी आणि अध्यापक यांना ग्रंथालय सेवा पुरविणाऱ्या ग्रंथालयास ----- म्हणतात.
अ) शैक्षणिक ग्रंथालये ब) विशेष ग्रंथालये
क) सार्वजनिक ग्रंथालये ड) यापैकी नाही
 ६. डॉ. रंगनाथन यांच्या मते प्रत्येक ग्रंथ त्याच्या प्रकाशन वर्षापासून ----- वर्षांनंतर रद्द करावा.
अ) १० ब) ३०
क) २० ड) १५
 ७. महाराष्ट्र युनिव्हर्सिटीज ॲक्ट -----.
अ) १९९४ ब) १९९०
क) १९९८ ड) २०००
 ८. ब्रिटिश स्टॅंडर्ड प्रमाणे ----- ग्रंथ ठेवण्यासाठी एक फूट जागा लागते.
अ) ३० ब) २०
क) ४० ड) १०
 ९. विद्यापीठ ग्रंथालय समितीमध्ये ----- हे समितीचे सचिव असतात.
अ) मा. कुलगुरू ब) कुलसचिव
क) ग्रंथपाल ड) विभागप्रमुख
 १०. ----- मध्ये डेलनेटची स्थापना झाली.
अ) १९८८ ब) १९८०
क) १९८३ ड) १९८५

- प्र.२ थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही २) (३०)**
१. अर्थसंकल्प म्हणजे काय ? अर्थसंकल्प तयार करण्याच्या पद्धती सांगा.
 २. कोठारी व राधाकृष्णन आयोगाची उद्दिष्टे सविस्तर लिहा.
 ३. शैक्षणिक ग्रंथालयाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- प्र.३ सविस्तर उत्तरे लिहा (कोणतेही २) (४०)**
१. स्वयंनूतनीकरण धोरण संकल्पना स्पष्ट करा.
 २. ग्रंथालय विकासात UGC ची भूमिका स्पष्ट करा.
 ३. वाचनसाहित्य संग्रह विकास धोरण संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.४ टिपा लिहा (कोणत्याही २) (२०)**
१. इन्फ्लिबनेट
 २. उपयोजक अभ्यास
 ३. ग्रंथ रद्दातल धोरण

English Translation

Academic Library Systems (ML24-111)

- Q. 1 Choose the correct option (10)**
1. ----- is a local area network.

a) LAN	b) MAN
c) WAN	d) None of these
 2. Kothari Commission was established in ----- .

a) 1964	b) 1960
c) 1968	d) 1970
 3. Peter Foyer developed the ----- method.

a) Lump Sum budget	b) Line by line budget
c) Programmed budget	d) Zero Based budget
 4. ----- proposed the demand theory.

a) L. R. McLeven	b) Francis K. W. Dury
c) Dr. S. R. Ranganathan	d) Melville Dewey
 5. A library that provides library services to students and teachers of an educational institution is called ----- .

a) Academic libraries	b) Special libraries
c) Public libraries	d) None of these
 6. According to Dr. Ranganathan, every book should be discarded after ----- years from the year of its publication.

a) 10	b) 30
c) 20	d) 15
 7. Maharashtra Universities Act ---- .

a) 1994	b) 1990
c) 1998	d) 2000
 8. According to British Standard, ----- books require one foot of space.

a) 30	b) 20
c) 40	d) 10
 9. In the University Library Committee, ----- is the secretary of the committee.

a) Hon. Vice Chancellor	b) Registrar
c) Librarian	d) Head of Department

10. DELNET was established in -----.
a) 1988	b) 1980
c) 1983	d) 1985

Q. 2 Answer the following in short (Any 2) (30)

1. What is budget? State the methods of preparing budget.
2. Write the objectives of Kothari and Radhakrishnan Commission in detail.
3. Explain the types of academic libraries.

Q. 3 Answer the following in detail (Any 2) (40)

1. Explain the concept of self-renewal policy.
2. Explain the role of UGC in library development.
3. Explain the concept of reading material collection development policy.

Q. 4 Write Short notes (Any 2) (20)

1. INFLIBNET
 2. User Studies
 3. Book Cancellation Policy
-